

MUHALEFET LİDERİ GENERAL IOANNIS METAKSAS VE
YUNANİSTAN'DA MUHACİR MESELESİOPPOSITION LEADER GENERAL IONNIS METAKSAS AND THE
REFEGUEE ISSUE IN GREECE*H. Veli AYDIN****Özet:**

Bu çalışma, 1924 yılında Atina'da Turkofon Rum muhacirlere yönelik propaganda amaçlı bastırılan Karamanlıca "Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Anlaşması'na Dair ve Hürriyetperveran Fırkası Reisi İoannis Metaksas Efendi'nin Beyanatları" başlıklı kitapçığın tanıtımını ve kitapçık çerçevesinde dönemin önde gelen siyasi simalarından General Metaksas'ın nüfus mübadelesi ve Yunanistan'daki muhacir meselesine dair düşünce ve çözüm önerilerini dönemin koşulları içerisinde başka kaynakların yardımıyla değerlendirerek sunmayı amaçlanmaktadır. Kitapçığın başlığı Yunanca olup, Lozan Anlaşmasının Yunanca ve Karamanlıca metinlerini de içermektedir. Bu metinleri Metaksas'ın Aralık 1923 yılı ile 12-20 Haziran 1924 yılı arasındaki basın demeçleri takip etmektedir. Kitapçık, esas itibarıyla muhacir meselesinin Venizelos'un yanlış ve hesapsız politikasının bir sonucu olduğunu ve diğer partiler tarafından seçim malzemesi olarak kullanıldığını savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karamanlıca, İonnis Metaksas, Nüfus Mübadelesi, Muhacir, Yunanistan.

Abstract:

This study aims to introduce the *Karamanlidika* booklet, "Convention on the Exchange of Greek and Turkish Populations and the Statements of Freethinkers' Party's leader Ioannis Metaxas", which was probably printed for propaganda in Athens in 1924, and also to present in the context of the booklet with the help of other sources, Metaxas' opinions and suggestions for the refugee issue and the population exchange, taking into consideration the conditions of the period in Greece. The title of the booklet is in Greek and includes the text of the Treaty of Lausanne both in Greek and *Karamanlidika*. These texts are followed by press releases of Metaxas made between December of 1923 and June of 1924. The booklet argues that the issue of refugees is a result of Venizelos' incorrect and inexpressible policy, the issue is abused by the political parties for elections, refugees experienced harsher conditions because of personal and political interests

Key words: Karamanlidika, Ioannis Metaxas, Exchange of Population, Refugees, Greece.

* Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü – Tekirdağ
aydinveli@hotmail.com

GİRİŞ

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye'den Yunanistan'a göçen Türkçe konuşan (Turkofon) Rum Ortodoks Karamanlı muhacirlere yönelik olarak Atina'da 1924 bastırılan Karamanlca “*Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Anlaşması'na Dair ve Hürriyetperveran Fırkası Reisi İoannis Metaksas Efendi'nin Beyanatları*”¹ başlıklı kitapçığı tanıtmak ve kitapçık çerçevesinde dönemin önde gelen Yunan siyasi simalarından General İonannas Metaksas'ın nüfus mübadelesi ve Yunanistan'daki muhacir meselesine dair düşünce ve çözüm önerilerini dönemin siyasi gelişmeleri ve tartışmaları içerisinde sunmaktır.

Söz konusu kitapçık bu dönemde Atina'da politikacıların Turkofon muhacirlerin oylarını almak için bastırdıkları Karamanlca basılan eserlerden birisidir. Ancak bu eserler bugüne kadar bu konuda çalışan araştırmacıların dikkatini pek çekmemiştir. Hâlbuki o dönem Yunanistan'da yaşanan muhacir meselesi konusunda politikacıların bakış açıları ve aynı zamanda da muhacirlerin içinde buldukları durumu yansıtmaları bakımından ilk ağızdan önemli bilgiler vermektedir. Nüfus Mübadelesi anlaşması üzerine son yıllarda gerek Yunanistan ve gerek Türkiye'de çok sayıda yayın ve bilimsel kongre düzenlenmiş ve mübadele konusu çeşitli boyutlarıyla ele alınmıştır. Ancak, Lozan Anlaşması çerçevesinde Türkiye ile Yunanistan arasında 30 Ocak 1923'te imzalan Nüfus Mübadelesi Anlaşması sonucunda yaşadıkları vatanlarını kendi arzuları dışında terk etmek zorunda kalan Türk ve Rum² mübadillerin yeni vatanlarında yaşadıkları sorunlar ve mübadele konusuna ilişkin her iki ülke siyasi liderlerinin düşünceleri ve yaklaşımları pek fazla araştırma konusu olmamıştır. Bu çalışma adı geçen Karamanlca kitapçık çerçevesinde, sayıları bir milyonu aşan Yunanistan'daki Rum muhacirlerin politik amaçlarla nasıl kullanıldıklarını ve nasıl seçim malzemesi haline getirildiklerini, Venizelos ile rakiplerinin bu konuda yaşadıkları tartışmaları, dönemin önemli siyasal aktörlerinde birisi olan ve 1936-41 yılları arasında Yunanistan'da dikta rejimi kuran Metaksas'ın gözünden aktarıp, muhacir meselesini dönemin koşulları içerisinde bir değerlendirmesini yaparak bu konudaki eksikliğe bir katkı yapmayı da amaçlamaktadır.

¹ Kitapçığın aslı Selanik Makedonya Tarih Arşivinde bulunmaktadır. Ancak Arşiv kataloğunda yer almadığından üzerinde herhangi bir katalog numarası yoktur. Kitapçığın Yunanca başlığı: *Σύμβαση Περί της Ανταλλαγής των Ελληνικών και Τουρκικών Πληθυσμών, Ελληνιστί και Τουρκιστί (Υπογραφήσα εν Αωζάννητη 30 Ιανουαρίου 1923), Και Δηλώσεις του Αρχηγού των Ελευθεροφρόνων κ. Ιωάννου Μέταξά, Εν Αθήναις, 1924, s. 1-32* (Bundan böyle “Metaksas” olarak atıf yapılacaktır).

² Rum kelimesi kitapçıkta Türkiye'den Yunanistan'a göçen hem Türkçe hem de Rumca konuşan ve Rum Ortodoks inancına bağlı göçmenler için kullanılmaktadır. Yunan kelimesi ise Yunanistan ve Türkiye'de yaşayan Yunan vatandaşları için kullanılmaktadır. Biz de Rum kelimesini aynı anlamda kullandığımız için kitaptaki kullanımı tercih ettik.

1. KARAMANLICA KİTAPÇIK

Karamanlica, esas olarak Yunan alfabesiyle yazılan ve basılan Türkçe eserler için kullanılmaktadır. Yunan alfabesiyle yazan, Türkçe konuşan ve Rum Ortodoks inancına bağlı insanlar için de Karamanlı ifadesi kullanılmaktadır. Anadolu coğrafyasında başta Kapadokya bölgesi olmak üzere, Akdeniz ve İstanbul bölgesinde yaşamaktaydılar. Türkiye-Yunanistan arasında imzalanan 30 Ocak 1923 tarihli Nüfus Mübadelesi Anlaşması çerçevesinde Yunanistan'a göç etmişlerdir. Karamanlica basılan eserler 1584 ile 1935 yılları arasında 752 kitaptan oluşmaktadır. Son Karamanlica kitaplar Yunanistan'da Atina, Selanik ve Karamanlı muhacirlerin yoğun olduğu Makedonya bölgesindeki diğer şehirlerde basılmıştır (Balta,1998, s. 4-13)

Kitapçık 21cm x 29,5 cm ebatlarında 32 sayfadır. Başlığı Yunancadır. Lozan Anlaşmasının Yunanca ve Karamanlica metinlerini içermektedir. Bu metinleri, Metaksas'ın Aralık 1923 yılı ile 12-20 Haziran 1924 yılı arasındaki basın demeçleri takip etmektedir³. İçinden yer alan bazı ifadeler bu kitapçığın Hürriyetperveran Fırkası⁴ tarafından Turkofon Rum muhacirlere yönelik Anti-Venizelist bir çizgide propaganda amacıyla hazırlandığı izlenimi vermektedir. Kitapçığın ilk bölümündeki mülakat Atina'da Yunanca yayınlanan Amaltheia (Αμάλθεια) gazetesinden, diğeri ise yine Atina'da yayınlanan Nea İmera (Νέα Ημέρα) (Δρουλία&Κουτσοπάναγου, 2008, s. 183-184, 260-261)⁵ gazetesinden çevrilmiştir.

Kitapçık dil ve imla açısından klasik Karamanlica metinlere büyük benzerlik göstermektedir. Ancak Evangelinos Misailidis tarafından çeşitli işaretlerin eklenmesiyle Yunancadan geliştirilen Karamanlica harfler yerine klasik Yunan alfabesi kullanılmıştır (Kılıçarslan, 2003, s. 385-387; Eckmann, 1956, s. 27-31)⁶. Bunların yanında ciddi cümle ve ifade bozukluklarının bulunması kitapçığın özensiz bir şekilde Karamanlica ve

³ Kitapçığın kapak sayfasında yer alan başlığı Yunancadır (bk. 1. dipnot). Kapak sayfasından sonraki ilk yedi sayfalık bölüm Yunanca Lozan Anlaşmasının metnidir (s. 3-10). Sekiz sayfalık İkinci kısım Lozan Anlaşmasının Karamanlica metnidir (s. 11-19). Üçüncü kısım ise, "Muhacir Meselesi için Hürriyetperveran Fırkası Reisi I. Metaksas Efendi ile Mülakat, Mümaileyhin Beyanati" başlığıyla Metaksas'ın Aralık 1923 tarihli Ameltheia gazetesindeki beş sayfalık demecinin Karamanlica çevirisidir (s. 20-25). Dördüncü kısım ise "İkinci Mülakat (12 Haziran 1924), Nea İmera Ceridesine Verilen Mülakat" başlığıyla yine Karamanlica çevrilen bir metinden oluşmaktadır. Ancak bu kısımda başka tarihlî ve tarihi belirtilmeyen bazı demeçler de yer almaktadır (s. 25-32). (Metaksas, 1924).

⁴ Yunanca adı "ΤοΚόμμα τωνΕλευθεροφρόνων" olan parti, kitapçıkta Hürriyetperveran Fırkası olarak çevrildiği için biz de çeviriye sadık kalarak aynı çeviriyi kullanmayı tercih ettik.

⁵ 1838 yılında İzmir'de kurulmuştur. En eski Rum gazetesidir. Küçük Asya Felaketi sonrası 1922-23 yıllarında Atina'ya taşınarak yayın hayatına orada devam etmiştir. Gazetenin kurucusu Konstantinos Rodes, genel yayın yönetmenleri ise dönemin İzmir'in önde gelen kalem ustalarından Sokrates Solomonides'dir. Νέα Ημέρα τηςΤεργέστης gazetesi 1853 yılında Trieste'de kurulur. Sahibi ve yazı işleri sorumlusu A. Chalkokondiles, başyazarı Melas'tır. 1912 yılında Atina'ya taşınarak yayın hayatına devam eder. İç ve dış politikaya ilişkin yazılara ağırlık verir. I. Dünya savaşı sırasında ulusan bölünmede monarşist ve anti-Venizelist bir tutum alır. 1928 yılında yayına bir süre arar verir. 1945 yılında kapanır.

⁶ Klasik Karamanlica imlasi ve Türkçe harflerin karşılıkları bu iki eserde detaylı olarak verilmektedir.

alfabesine hâkim olmayan birileri tarafından basıldığı izlenimini vermektedir. Ne yazık ki kitapçık üzerinde yayıncısı ve basıldığı matbaaya ilişkin herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Yunanistan'da bu türden 34 kitapçık veya el ilanlarının basıldığı bilinmektedir (Balta, 2008, s. 58).

2. İOANNİS METAKSAS VE HÜRRİYETPERVARAN FIRKASI

Hürriyetperveran Fırkası kurucusu ve lideri Ioannis Metaksas 1871 yılında İthaki'de doğmuştur. Eğitimine askeri okulda başlar. Osmanlı-Yunan savaşına katıldığı sırada veliaht Konstantinos'la yakınlık kurar. Bu yakınlığın sonucunda kraliyet bursuyla Almanya'ya Berlin Harp Akademisi'nde eğitim almaya yollar. 1903 yılında Yunanistan'a dönerek ordunun yeniden yapılandırılmasında önemli görevler üstlenir. 1907'de Kral II. Georgios'un askeri danışmalığını yapar. 1910 yılında Venizelos kral tarafından başbakan olarak atanınca onun askeri danışmalığını üstlenir. Balkan savaşları öncesi Yunanistan'ın Bulgaristan ve Sırbistan'la ittifak görüşmelerini yürütür. Balkan savaşlarında önemli görevler üstlenir. Selanik'in Tahsin Paşa tarafından Yunanistan'a tesliminde önemli rol oynar (Καράς, 2003, s. 21-25; Macar, 2006).

Metaksas ile Venizelos arasındaki yakın ilişki, 1915 yılında Kral Georgios ile Venizelos arasında I. Dünya savaşında Yunanistan'ın takip edeceği politika konusundaki anlaşmazlık çıkması üzerine ortaya çıkan Ulusal Bölünmeye (Εθνικός Διχασμός) kadar devam eder. Venizelos İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girme taraftarı iken, Kral Yunanistan'ın tarafsız kalmasını savunur. Metaksas kralı destekler ve onun yanında yer alır. Bunun üzerine Venizelos müttefiklerin desteğiyle Selanik'te ulusal hükümeti kurar ve müttefiklerin yardımıyla mücadeleyi kazanarak kralı tahtan indirerek yerine veliaht Konstantinos'u geçirir. 1917 yılında Metaksas, Kral ile beraber Korsika'ya sürgüne gönderilir. Aynı yıl Yunanistan savaşa İtilaf devletlerinin safında katılır (Καράς, 2003, s.26-29, 42-43; Veremis, 2004, s. 104).

1920 seçimlerinde Venizelos'un sürpriz bir yenilgiye uğraması ve monarşistlerin seçimi kazanması üzerine yeniden ülkesine döner. Bu sefer Venizelos Paris'e sürgüne yollar. Küçük Asya seferine karşı çıkan kral tekrar döner. Başbakan Gounaris General Metaksas'a Anadolu harekâtının başına geçmesini önerir. Baştan beri Yunanistan'ın Küçük Asya seferine karşı çıkan Metaksas kendisine önerilen hiçbir askeri görevi kabul etmez. Yunan ordularının Mustafa Kemal liderliğindeki Türk ordusu tarafından yenilgiye uğratılması üzerine ortaya çıkan siyasi kargaşada Venizelist ihtilalcı grubun başı Albay Nikolaos Plastiras liderliğinde askeri idare yönetimi ele geçirerek, Kral Konstantinos'u sürgüne gönderir. Yerine oğlu II. Georgios Kral olur. Küçük Asya Felaketinin sorumluları yargılanıp, idam edilir (Clogg, 1992, s. 100; Koliopoulos and Veremis, 2010, s. 91, 101, 104; Veremis, 2004, s. 54). Metaksas başlangıçta bu idamlara karşı çıkar ve

onların bir an önce affedilmelerini talep eder. İhtilal hükümetine karşı olan monarşist Halk Partisiyle ortak bir politik tavır alma konusunda görüşmelerde bulunur. Ancak onlarla anlaşamayarak, biraz daha ılımlı olan kendi fikirlerini savunmak için 12 Ekim 1922'de Hürriyetperveran Fırkasını (ΤοΚόμμα τωνΕλευθερόφρονων) kurarak politikaya atılır(Karράς, 2003, s. 31-38).

1923 yılında kralcı Leonardopoulos-Gargalidis liderliğindeki darbe girişimi başarısız olunca, Metaksas Ekim ayın sonlarında yeniden ülkeyi terk etmek zorunda kalır. Patra şehrinde bir gemiyle İtalya'ya gider. Bu arada Kral II. Georgios sürgüne gönderilerek, Mart 1924'te muhacirlerin referandumdaki büyük desteğiyle monarşi kaldırılır ve cumhuriyete ilan edilir. Amiral Koundouritios devlet başkanı olur. İhtilal Komitesi Venizelos'tan Lozan'da ülkeyi temsil etmesini ister. Plastiras yönetimi politikacılara devreder. Metaksas, hükümetten Papanastasio'sla yaptığı görüşmeler sonucunda ülkeye yeniden dönerek siyasi mücadeleye daha önce 1922'de kurduğu Hürriyetperveran Fırkasıyla yeniden başlar. Nisan 1924'te ülkeye dönüşüne kadar partisi kapatılmamış, ancak Venizelistler tarafından etkisiz hale getirilmiş, adeta yağmalanmıştır. Partisini yeniden örgütleyerek, siyasal çalışmalarına başlar (Karράς, 2003, s. 39-40).

1925'te Pangalos bir darbeyle yönetimi ele geçirir. Parlamenteoyu feshederek 1926'da devlet başkanlığını ilan eder. Aynı yıl Ağustos ayında Kondilis tarafından devrilir. Kondilis başbakan olur ve ülkede serbest seçimler yapılır. Metaksas'ın liderliğindeki Hürriyetperveran Fırkası 1926 seçimlerinde %15.78 oy alarak parlamentoda 52 sandalye kazanır. Diğer monarşist Halk Partisi lideri Aleksandros Zaimis ile Milli Hükümet kurarak Ulaştırma Bakanlığı görevini üstlenir. Ancak partisi içindeki anlaşmazlıklar ve ayrılmalar yaşanması sonucunda parti 1928 seçimlerinde %5.3 oy alarak tek sandalye kazanır⁷. 1932 ve 1933 seçimlerinde oyu %1.5'e düştüğü halde P. Tsaldaris kabinesinde İçişleri Bakanı olur. 1935 ve 1936 seçimlerinde diğer monarşist partilerle iş birliği yapar. 1935 referandumunda krallık yeniden kurulur. 1935'te ordunun Venizelos'a karşı başarısız darbe girişimi monarşist politikacı Metaksas'a güçlü bir ordu desteği sağlar. 1936 seçimleri sırasında yaşanan siyasi kaosta başbakan Demertzis'in ölümü üzerine mecliste başbakan seçilir. 4 Ağustos 1936'da Kral tarafından anayasanın temel hak ve grevlerle ilgili maddelerini askıya alma hakkı Metaksas'a verilir. Aynı yetkiyle Metaksas meclis lağvedilerek, diktatörlüğünü kurar.

⁷ Metaksas 1924-28 yılları arasında ciddi bir düşüm geçirir. 1924'de kralın sürgüne gönderilmesiyle kurulan cumhuriyet rejimini tanıyan ilik monarşisttir. Parlamenter sitemi benimser ve bu sistem içinde partisini kurar. Anti-Venizelist kamp içinde etkin figür değildir, ancak liderliği için tercih edilmiştir. Venizelos'a karşı etkili bir muhalefet yapacak iyi donanımlı bir kişiliktir, ancak az bir güçle başarıya ulaşacak bir politikacıda olması gereken esneklik ve öz güvenden yoksundu. Politik ön görüde Venizelos'a eşitti fakat kişilik ve karizma açısından ondan oldukça geriydi (Koliopoulos & Veremis, 2010, s. 104)

1941 yılında ölünceye kadar ülkeyi diktatörlükle yönetir (Macar, 2006; Clogg, 1992, s. 108, 117).

Hürriyetperveran Fırkası (ΤοΚόμμα τωνΕλευθερόφρονων) 12 Ekim 1922 tarihinde İoannis Metaksas tarafından kurulur ve 1936 yılında kendi diktatörlüğü döneminde diğer partilerle beraber kapatılır. Venizelos'un sürpriz bir biçimde 1920'de seçim kararı alması üzerine muhalefet birliği cephesinde yer alan Metaksas Yunanistan'ın Küçük Asya harekâtına karşı çıkması ve bir an önce ordunun geri çekilmesi yolundaki düşünceleri nedeniyle Halk Partisi ve başbakan Gounaris'le ters düşer. Bunun üzerine kendi politik yolunu çizmeye karar verir. Daha önce İthaki ve Kefalonia'da kurduğu Reformistler hareketini (ΟικινήσειςτωνΜεταρρυθμιστών) partiye dönüştürme kararı alır. 12 Ekimde parti programını Chronika (Χρονικά) ve Nea İmera gazetelerinde yayımlar. Böylece parti resmen kurulmuş olur. Partinin programı oldukça kısadır ve 10 maddeden oluşmaktadır. Programa göre parti toplumcu, özgürlükçü, barışçıl bir politika benimserken, her türlü diktatörlüğün, partizanlığın ve Venizelosculuğun karşısındadır. Kraliyet rejimini desteklemektedir (Σιφναίος, 1964, s. 778-783; Καρράς, 2003, s. 35-36).

Küçük Asya Felaketinden sonra partinin anti-Venizelist bir politika izlemesi ve Metaksas'ın Küçük Asya harekâtının sonuçlarına ilişkin öngörüsünde haklı çıkması nedeniyle Hürriyetperveran Fırkası başlarda ciddi bir halk desteği görür. Ancak Metaksas'ın1923 yılında Leonardopoulos-Gargalidis başarısız monarşist darbe girişimini desteklemesi ve bunun sonucunda tekrar ülkeyi terk etmek zorunda kalması üzerine, parti sahip olduğu ciddi halk desteğini kaybeder. 1924 yılında İtalya'dan döndüğü zaman adında başka hiçbir etkinliği kalmayan Hürriyetperveran Fırkasını yeniden örgütleyip,1926 seçimlerine hazırlanır. Metaksas özellikle ülkede sayıları bir milyonu aşan Rum muhacirlerin desteğini almaya çalışır. Bu desteği sağlamak için Küçük Asya felaketinden sorumlu olan Venizelos ve taraflarının nüfus mübadelesindeki tutumlarını, muhacirlere yönelik politikalarını ve yaşanan ekonomik sıkıntıları söylemlerinde çok sık kullanır ve hatta bu konularda çeşitli gazetelerde yazılar yazar, beyanatlar verir. İşte bu politikanın sonucu Turkofon Rum muhacirlere sesini duyurmak, onların desteklerini kazanmak ve kendi politikalarını anlatmak için parti desteğiyle Karamanlıca bu kitapçığı hazırlatır.

3. METAKSAS VE MUHACİR MESELESİ

30 Ocak 1923 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan Anlaşması çerçevesinde zorunlu Nüfus Mübadelesi Anlaşması imzalanır. Anlaşma 19 maddeden oluşmaktadır. Nüfus Mübadelesi Anlaşmasına göre 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoks Türk vatandaşlarıyla Yunanistan'da yaşayan Müslüman Yunan vatandaşları zorunlu olarak mübadeleye tabi olacaktır (Mad. 1). 30 Kasım 1918 yılından

önce İstanbul Belediyesi sınırları içerisinde oturan Ortodoks Rumlar ile 1923 Bükreş Anlaşmasıyla tayin edilen sınırların doğusunda kalan Batı Trakya Müslümanları mübadeleden muaf tutulmuştur (Mad. 2) (Metaksas, s. 11)⁸. Aslında mübadele anlaşması imzalanmandan önce Anadolu'da yenilgiye uğrayan Yunan ordusuyla birlikte Anadolu, Trakya ve İstanbul'dan önemli miktarda Rum nüfusu Yunanistan'a kendi imkânları veya Yunan devletinin çabalarıyla göç etmiş bulunuyordu. Anlaşmayla beraber Mayıs ayından itibaren başlayan karşılıklı göçlerle Yunanistan'a resmi rakamlara göre 1.150.000 Türk vatandaşı Rum, Türkiye'ye 380.000 Yunan vatandaşı Müslüman göç etmiştir⁹. Şüphesiz dünya tarihinde böylesi büyük ölçekte gerçekleştirilen ilk kitlesel "sürgün" göçle karşılaşmanın getirdiği tecrübesizlik, savaşta ekonomik ve sosyal açıdan tükenmiş bir şekilde yeni çıkmış iki ülkenin içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığına, göçe tabi olan kitlelerin her ülkede yaşadıkları sıkıntıların önemli boyutlara olduğunu unutmamak gerekir. Son yıllarda yapılan çalışmalar bu sorunların ekonomik, siyasi boyutu yanında, insani boyutunun da ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Kontogiorgi, 2006, s. 74-78, 88; Clogg, 1992, s. 101).

General Metaksas'ın Ameltheia ve Nea İmera gazetelerinden Karamanlıcaya çevrilerek bu kitapçıkta yayınlanan mübadele öncesi ve sonrası verdiği beyanatlara analiz edildiğinde, görüşlerinin Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı takip etmesi gereken dış politikası, nüfus mübadelesi, muhacirler, muhacirlerin iskânı, mülk sorunu ve Yunan hükümetinin muhacir politikası başlıkları altında toplamak mümkündür.

General Metaksas, Venizelos liderliğindeki Yunanistan'ın Türkiye aleyhine dış politika takip etmesine karşıdır. Çünkü ona göre Yunanistan Türkiye'yi yenecek güçte değildi (Καρράς, 2003, s. 34-35). Ayrıca, iki ülke arasında karşılıklı güven sağlanması durumunda Mustafa Kemal'le uzlaşma sağlanmasının mümkün olduğuna ve bunun her iki ülke halkının menfaatine hizmet edeceğine inanıyor. Ona göre Yunanistan dışarıda yaşayan Rumların menfaati ve güvenliği için barışçıl bir dış politika izlemelidir. Aynı zamanda bunu temin için savaşa hazır olduğunu da göstermelidir. Muhabirin Küçük Asya'yı kaybetmiş bir Yunanistan Balkanlar'da kalıcı olabilir mi, yolundaki bir sorusuna ise, yine Venizelos'un Küçük Asya harekâtını eleştirerek cevap verir. Yunanistan'ın, işgal ettiği Türk topraklarında bütün askeri ve ekonomik gücünü sarf ederken, Balkanlar'da kalıcı olamayacağını vurgular. Böylece I. Dünya Savaşı sırasında kendisinin benimsediği tarafsızlık

⁸ Nüfus Mübadelesinin bu iki maddesi Kitapçıkta Yunanca ve Karamanlıca olarak yayınlanan anlaşma metinlerindeki ifadelerden kısmen sadeleştirilerek alınmıştır.

⁹ Mübadele önerisi Venizelos'tan gelmiştir. 1 Aralık 1922'de Lord Curzon tarafından Kabul edilmiştir. Venizelos, 1929 yılında Göçmenler komitesine yaptığı beyanatta, esas itibarıyla Lozan Anlaşmasının özünde nüfus mübadelesinin olmadığını, mübadelenin Türkiye'den kovulan Rumların karşılığında Müslümanların Yunanistan'dan kovulmasıdır, şeklinde ifade etmiştir. Çünkü 845.000 Rum göçmen Yunan ordusunun çekilmesinin ardından Yunanistan'a göçmüştü (Koliopoulos & Veremis, s. 93).

politikasında ne kadar haklı olduğunu göstermeye çalışır (Metaksas, s. 20-22).

Venizelos'un I. Dünya Savaşı sırasında takip ettiği politikasını eleştirirken, Yunanistan'ın takip ettiği "Megali İdea" politikası hakkında da görüşlerini açıklar. Ona göre, 1821-1921 yılları arasında takip edilen dış politika "Megali İdea" olarak adlandırılabilir. Bu politikayı onaylar, ancak Venizelos'un bu politika konusundaki hatalarını da yine isim vermeden eleştirir. Ona göre, milli hayali olmayan milletler yıkılmaya ve ölmeye mahkûmdur. Yunan hayali, tarihi ateşi muhafaza ederek savunmasına dikkat ve özen göstermeli, ancak ateşin kendi hanesini yakıp, millet binasını yakmasına neden olmamalı. Dikkatsiz politika yüzünden "Megali İdea" ateşinin Yunanistan'ı tahrip ettiğine inanıyor. "Megali İdea" politikasını eleştirirken, nüfus mübadelesi nedeniyle ortaya çıkan homojen bir etnik yapıya sahip Türkiye'nin Yunanistan için tehlikeli olacağını savunuyor. Bu tehlikeyi önlemek için Yunanistan da etnik açıdan homojen bir yapıya sahip olmalıdır (Metaksas; s. 23). Nitekim mübadele sonrası Yunanistan'a gelen muhacirlerin büyük kısmı Yunan nüfusunun azınlıkta olduğu bölgelere yerleştirilerek, bu bölgelerdeki nüfus dengesi büyük oranda Yunanlılar lehine değiştirilmiştir. Mübadele öncesi Makedonya bölgesinde % 43 Yunan nüfusu % 89'a, Trakya'da % 17'den % 62'ye çıkmıştır (Μαυροκορδάτος, 2003, s. 9; Clogg, 1992, s. 106).

Metaksas'ın her iki gazeteye verdiği beyanatlarından mübadele ve Rum muhacirler konusuna Venizelos ve Venizelist partilerden oldukça farklı yaklaştığı görülmektedir. Öncelikle nüfus mübadelesine karşıdır. Bunun temel iki nedeni vardır. Birincisi, Yunanistan'da mübadiller açısından koşullar uygun olsa bile onların hem milli hem de sosyal yapı açısından yeni ülkeye intibak sağlamaları mümkün değildir¹⁰. İkincisi ise, gelecekteki Yunan milli çıkarları açısından bunların Küçük Asya'da kalmalarının gerekli olduğudur. Böylece Yunanistan'ın karşısında etnik açıdan homojen bir Türkiye olamayacak, Türkiye'de bulunan Rumlar Türk-Yunan ilişkilerde Yunanistan açısından belirleyici bir rol oynayacaktır (Metaksas, s. 20). Hâlbuki Venizelos tam tersine muhacirlerin Yunan toplumuna kısa sürede entegre olmalarını arzu ediyor, bu entegrasyonun hızlı bir şekilde sağlanması için bir an önce çiftçi muhacirlere arazi verilmesi gerektiğini savunuyordu. Venizelos, Nüfus Mübadelesine imza atan kişi olmasına rağmen, muhacirler tarafından Küçük Asya Felaketinden sorumlu tutulmamış, aksine muhacirlerin ciddi politik desteğini kazanmıştır. Özellikle, ihtilal hükümetinin 1922'de muhacirlere eşit vatandaşlık hakkı vermesi bu desteğin

¹⁰ Aslında monarşist partiler ve yerli Yunan siyasetçilerin temelde nüfus mübadelesine ve muhacirlerin ülkeye gelmesine karşı takındıkları olumsuz tavır Metaksas'da paylaşılmaktadır. Ancak bunu ustaca ifadelerle muhacirlere karşı olmadığını ancak onların Yunanistan'a uyum sağlayamadıkları diskurunu kullanarak Monarşistlerin yerli Yunanlılardan oluşan "Küçük ama onurlu Yunanistan" tezini savunmaktadır (Kaliopoulos & Veremis, 2010, s. 95).

en önemli nedenlerinden biridir. Buna karşılık Anti-Venizelist siyasi gruplar ve basın muhacirlerle yerliler arasındaki kutuplaşmayı körüklemekten geri kalmamışlardır (Kontogiorgi, 2006, s. 187; Veremis, 2004, s. 56-57)¹¹. Ancak Metaksas muhacirler konusunda daha ılımlı bir tutum benimsemiştir. Buna rağmen, muhacir meselesi üzerinden politik kazanç elde etmek için Venizelos ve takipçilerine yüklenmektedir. Nitekim arazi dağıtımının yerlilerle muhacirler arasında ciddi sorunlar yarattığını bildiği için beyanatlarıyla Venizelos ve taraftarlarının partizan bir şekilde bu işi yaptıklarını özellikle vurgulayarak, çatışmadan politik açıdan yararlanmaya çalışır. Nitekim 1922'de başlayan göç dalgası ve 1923 mübadele anlaşmasıyla Yunanistan'a gelen muhacirler için başlangıçta Yunan hükümetin ciddi bir hazırlığı ve muhacirlerin kabulü, yerleştirilmeleri konusunda ulusal bir planı bulunmuyordu (Μαυροκορδάτος, 2003, s. 25; Πελαγίδης, 1989, s. 135-136, Kaliopoulos & Veremis, 2010, s. 100; Veremis, 2004, s. 54-55).

Metaksas muhacirlerin Yunan devleti tarafından bir an önce memleketleri Türkiye'ye gönderilmeleri için çalışmalar yapılması gerektiğini vurgularken, diğer yandan da bir şekilde mübadele anlaşması öncesi ve sonrası gelen muhacirlerin Yunanistan'da iskânları konusunda da önemli tedbirlerin alınması gerektiğini dile getiriyor. Ardından muhacirleri çiftçiler ve şehirliler olmak üzere sosyal açıdan iki sınıfa ayırıyor. 1928 yılında yapılan istatistikler göre muhacirlerin %53'ü şehirli, %47'si ise çiftçidir (Kontogiorgi, 2006, s. 74). Kırsal kesimden gelen ve tarımla uğraşan muhacirlerin Yunanistan'ı terk edecek Türklerin arazi ve mülklerine iskânının mümkün olduğunu (Πελαγίδης, 1989, s. 124)¹², ancak esnaf, serbest meslek sahibi şehirlilerin iskânın çok zor, hatta imkânsız olduğunu savunuyor. Şehirlilerin devlet tarafından verilen tahsisatla geçinmelerinin mümkün olamayacağını, mesleklerine göre iskânlarının gerekli olduğunu, bunun da ancak Yunanistan'da sosyal sınıflar arasında iç barışın ve asayişin sağlanmasıyla gerçekleşebileceğini belirtiyor. Şehirliler açısından en iyi çözümün bunların bir an önce Türkiye'ye dönmeleri olacağını, bunun hem onlar hem de Türkiye için oldukça faydalı olacağını savunuyor (Metaksas; s. 21, 24). Aslında o yıllarda birçok muhacirin terk ettikleri memleketlerine dönmeyi bekledikleri göz önüne alınacak olursa, Metaksas'ın muhacirlerin

¹¹ Yunanistan'ın eski yerleşik politikacıları ve monarşistler yeni gelenleri hoş karşılamadılar. Özellikle siyasi iktidardaki kontrollerini kaybetmekten korktukları için karşı çıktılar. Onlar göre küçük ama onurlu bir Yunanistan arzu ediyorlardı. Tabi bu tavırları göçmenleri liberallere yönlendirdi. Muhacirler Küçük Asya Felaketinin kral Konstantin ve onun hükümetini sorum tutukları için 1923 ile 1932 arasındaki seçimlerde Venizelos ve Liberalleri desteklemişlerdir. Buna karşılık Yunanistan'daki azınlıklar (Musevi, Arnavut ve Müslümanlar) anti-Venizelist partileri desteklemiştir.

¹² Πελαγίδης'in tespitlerine göre Türkler 6.567 ev, dükkân vs. ile beraber 1.940.896 dönüm arazi terk etmişlerdir. Bunların değeri 991.447 Altın Türk Lirası iken bunların karşılığında Rumların terk ettikleri malların değeri 1.074.413 Liradır. Bu durumda arazi açısından Metaksas'ın tespitleri yerinde görünüyor (1989, s. 121-142).

duymak istedikleri sözleri sık sık kullanmasının bir tesadüf olmadığı anlaşılabilir.

Muhacirleri sosyal açıdan iki gruba ayıran Metaksas, vatandaşlık statülerine göre de iki gruba ayırmaktadır. Birinci gruptakiler Yunan vatandaşı olup Türkiye'de yaşayanlardan oluşmaktadır. Bunlar Lozan Anlaşmasına göre mübadeleye tabi değildir. Türkiye bunların mal ve mülklerine el koymuştur. Bunların iadesi için Türkiye Yunanistan'da mübadeleye tabi olmayan Türklerin mülklerinin verilmesini şart koşuyor. Türkiye ayrıca Türklerin bu malları için kira talebinde bulunuyor. Bu sorun Lozan Anlaşmasında iki ülkenin uzlaşmaması yüzünden çözülmemiştir. Metaksas'a göre bu sorunun Rumların Türkiye'deki mallarına karşılık Yunanistan'da mübadeleye tabi olmayan Türklerin mallarını almalarıyla çözülür. Ancak bu da mümkün değildir, çünkü bu mülklere hiç alakası olmayan yerliler yerleşmiştir ve hükümet bunları çıkaramıyor yada çıkarmak istemiyor (Metaksas, s. 26-27; Kontogiorgi, 2006, s. 170-171, 175; Veremis, 2004, s. 100)¹³.

Metaksas'a göre ikinci grup muhacirle ise Küçük Asyalı Rumlardır. Bunların hepsi mübadildir. Bunların Mübadele Anlaşması gereği Yunanistan'ı terk eden Türklerin arazi ve mülklerine iskânları gerekmektedir. Bu mülklerin bir kısmına çiftçi sınıfından bazı mübadiller yerleşmiştir, ama bu malların önemli bir kısmı yerli halk tarafından partizanlık sayesinde gasp edilmiştir. Şehirli mübadil Rumlardan iktidar partisine mensup olanları bu mülklerden alırken, partili olmayanlar kanunen kendilerine ait ev ve dükkânlara yerleşecek yerde açıkta kalmıştır. Ayrıca hükümet muhacirlerin bir istatistiğini yapmamıştır. Bunlara yardımcı olmak üzere kurulan çeşitli dernekler ise, milletvekili çıkarmak ve şahsi çıkarlarını kollamak dışında bir şey yapmamıştır (Metaksas, s. 27).

Metaksas arazi konusunda Venizelos ve onun taraftarı olan hükümetleri suçlarken, arazilerin yerli Yunanlılara verildiği tezini sürekli işliyor. Aslında 1917 yılından beri Venizelos'un büyük toprak sahipleri aleyhine gerçekleştirdiği toprak reformunu ve ihtilal hükümetinin 1923/1924'te çıkardığı yasalarla Karma Komisyona vaat edilen arazilerin büyük toprak sahiplerinden alınmasını üstü kapalı bir şekilde eleştiri konusu yapmaktadır. Çünkü bu politika Venizelist gruba seçimlerde büyük destek sağlamıştır (Kontogiorgi, 2006, s. 125-127, 129-130).

Muhacir meselesinin en önemli konularından biri de Amerikalı diplomat Henry Morgenthau¹⁴ başkanlığındaki 27 Eylül 1923'te kurulan

¹³ Özellikle Kuzey Yunanistan'da Turkofon muhacirlerle Salvofon ve Elinofon yerliler arasında bölgeyi terk eden Türklerin mülkleri yüzünden sonuçları uzun süren ciddi çatışmalar yaşanmıştır (Veremis, 2004, s. 61, 100)

¹⁴ İstanbul'da Amerikan Elçisi olarak çalışmış. Aynı zamanda İstanbul'da Yakın Doğu Amerikan Yardım Derneğinin kurucusu olarak ve Ermenilere yönelik insani yardım organizasyonu

Muhacir Muhtelit Komisyonu (Karma Komisyon)¹⁵ ve bu komisyon aracılığıyla Yunan hükümeti tarafından muhacirlere verilmesi vaat edilen arazilerdir (Clogg, 1992, s. 103). Metaksas basın demeçlerinde bu konun üzerinde özellikle durmakta ve ihtilal hükümetini ciddi bir şekilde eleştirmektedir. Demeçlerinde hükümetin komisyona vermeyi planladığı beş milyon dönümlük arazilerin önemli bir kısmının Rum muhacirlerin malı olduğunu, bunun uluslararası bir anlaşma olan Lozan Anlaşmasıyla garanti altına alındığını, hükümetin elinde yeterli arazi olmadığını dile getirerek, hükümetin bu araziye nereden bulacağını sorar (Metaksas, s. 28). Karma Komisyona Yunan hükümetince verilmesi vaat edilen arazi konusunda yapılan bazı çalışmalar, hükümetin komisyonla anlaşma yaparken elinde bu miktarda arazi bulunmadığını kanıtlamaktadır. 1924 yılında hükümetin komisyona verdiği arazi miktarı 2.850.000 dönümdür. Açığı tamamlamak için hükümet Vardar ve Strimona vadisindeki bataklık alanların tarıma kazandırılmasıyla bu miktarın sağlanacağını savunmaktaydı (Kontogiorgi, 2006, s. 131-135). Dolayısıyla Metaksas'ın hükümetin bu miktarda arazisi olmadığını ve Lozan Anlaşmasına aykırı oldu halde, 6 milyon liralık (İngiliz lirası) kredi için komisyonla bu anlaşmayı yaptığını dile getirmesi, bu konuda yeterli bilgiye sahip olduğunu ve partisi lehine bundan yararlanmaya çalıştığını göstermektedir. Ayrıca hükümetin seçimler öncesi muhacirlere ait arazinin bir kısmını yerli halka verdiğini ve bu durumdan ihtilal hükümeti bakanlarından Sideris ve Kofias'ın sorumlu olduğunu belirtir (Metaksas, s. 28). Ancak hükümet 1927 yılına kadar, genel toplamda Komisyona vaat edilen miktarın iki katını vermeyi başarmıştır (Kontogiorgi, 2006, s. 134-140). Venizelos'un 1928 yılında seçimlerini kazanıp başbakan olmasında bu başarısının büyük katkısı olduğu da bir gerçektir.

Metaksas demeçlerinde iktidardaki hükümet tarafından muhacirlerin iskânı için kurulan Karma Komisyonla yapılan anlaşmanın muhacirler için değil, parti çıkarları gözetilerek yapıldığını ve hükümetin muhacir meselesini iç politikaya alet ettiğini savunuyor. İddiasına göre, seçimler sırasında kullanılmak üzere bazı muhacir milletvekilleri Karma Komisyondan çok sayıda ev talep etti. Bunları taraftarlarına oy toplamak için dağıttı. Hükümet aynı politikayı Türklerden kalan ve Rum muhacirlere ait olması gereken arazileri seçimler sırasında yerli halka dağıtarak uyguladı. Ayrıca, muhacirlerin iskân ve iâşesi için Yunanistan'ın çeşitli bölgelerinde kurulan bürolarda aç sefil durumda bulunan eğitimli muhacirler yerine, bu konularda hiçbir deneyimi olmayan partililerin istihdam edildiğini vurgulayarak, evsiz ve mülksüz kalan muhacirlerin sempatisini kazanmaya çalışmaktadır. Bu

ünlenmiştir. Bu sefer Rum muhacirlerin Yunanistan'da iskânını üstlenen komisyon başkanı olarak görev yapmıştır. Bu konuda Yunanistan'a Avrupalı kredi kuruluşlarının kredi vermesi konusunda önemli rolü olmuştur (Kontogiorgi, 2006, s. 79)

¹⁵ Benzer Komisyonun Türkiye'de kurulması ve çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Çelebi, 2006, s. 108-111).

meselenin parti meselesi olmadığını, tam tersine hükümetin diğer partilerin desteğini alarak bu işi çözebileceğini beyan eder (Metaksas, s. 29-30). Metaksas hükümetin muhacir politikasını eleştirirken, bir yandan da muhacirleri çeşitli vaatlerle kendilerini kandıran partilere üye olmamaları ve kişisel işleri için partilere alet olmamaları konusunda uyararak bu meselenin parti mücadelesi dışında kalması gerektiğini, çünkü bunun milli bir politika olduğunu dile getirir. Demeçlerinden birinde muhacirlere “fırkacılıktan değil millet noktasından yardım bekleriz” diye, milli duygularına seslenerek partisine yönelmelerini sağlamaya çalışmaktadır (Metaksas, s. 24). Ayrıca konuşmalarında kesin bir dille partisinden asla söz etmemeye ve bunun milli bir mesele olduğu duygusunu yaratmaya çalışmaktadır.

Metaksas'ın muhacirler meselesinde üzerinde durduğu bir konuda İzmirli Rumlardır. İzmir'in Türkler tarafından alınmasından dört gün sonra çıkan büyük yangında evlerini ve mülklerini kaybeden İzmirliilerin bu yangın dolayısıyla sigorta şirketlerinden alacakları konusu üzerinde özellikle durur. Eğer bu tazminatlar tahsil edilebilirse, İzmirliilerin iskânlarının sorunsuz bir şekilde mümkün olacağını belirtir. Başlarda İzmirliilerin davasının hükümet tarafından desteklendiği, hatta Londra'ya bu işle meşgul olmak üzere bir avukat gönderildiği halde, konunun hükümet tarafından sonradan yüz üstü bırakıldığını savunarak, Atina'da bulunan çok sayıda İzmirli muhacirin de desteğini almayı hedeflemektedir (Metaksas, s. 24).

Kitapçığın sonlarında Metaksas muhacirlerin içinde bulunduğu durumun bir tespitini yaparak bu konudaki çözüm önerilerini sunar. Venizelos'un politikaları yüzünden bir milyonu aşkın Rum halkın bir felaket yaşadığını ve bunun Yunan milleti için vahim sonuçlarının olduğunu, bu muhacirlerin sefalet içinde yaşadığını, bunun tarihi bir mesele olduğunu, eğer iktidar partisi bunu istismar etmeseydi, parti çıkarlarına alet edilmeseydi bu meselenin çoktan çözülmüş olacağını belirterek çözüm önerilerini sıralar. Buna göre, Yunanistan'daki Türk mülkleri sadece Rum muhacirlerin malıdır. Yunan hükümeti sadece bunun idaresinde hak sahibidir. Rumların Küçük Asya'daki mallarının kıymetlerinin takdiri, 1912'den beri istimlak ve tasarruf hakkını sınırlayan kanunlar kaldırılmalı. Karma Komisyonunun istediği emlak ve arazi Lozan Anlaşması hükümlerine aykırıdır. Komisyonla hükümetin anlaşması ve kredi konusunda İngiliz bankalarının garantisi yetersizdir. Yunan hükümeti ile Komisyonun çalışması ve Cenevre Anlaşması feshedilmelidir. Komisyonca talep edilen arazinin kıymeti 10 milyon İngiliz lirasıdır. Kredi olarak verilen 6 milyon lirayı komisyon almaktadır, bu yanlıştır. Sonuçta hükümetlerin muhacirlere hain olarak bakarak, işi bu noktaya getirdiklerini savunarak, halkın görüşünün alınmasının gerekliliğini dile getirmektedir. Metaksas'ın Karma Komisyona karşı olmasının bir nedeni de, Komisyona ülkenin iç işleri ve mali konuları hakkında olağan üstü yetkiler verilmiş olmasıdır (Metaksas, s. 24; Kontogiorgios, 2006, s. 78-80, 83).

4. SONUÇ

Kitapçık esas olarak General İoannis Metaksas liderliğindeki Hürriyetperveran Fırkası tarafından propaganda amaçlı olarak hazırlanmış olsa da, Yunanistan'da Küçük Asya Felaketi sonrası sayıları milyonu aşan muhacirlerin içinde buldukları sosyal ve ekonomik durumu tespit etmesi bakımından oldukça önemli belge niteliğinde bir eserdir. Metaksas'ın hedef kitlesi sayıları yüz binleri bulan Turkofon Rum Ortodoks muhacirlerdir. Unutmamak gerekir ki bu kitlenin önemli bir kısmı Yunanca bilmiyor ve ülkedeki gelişmeleri Yunanca yayınlanan dönemin kitle iletişim araçlarından takip edemiyorlardı. Hürriyetperveran Fırkası bu eksikliği fark edip, Turkofon muhacirlere Metaksas'ın düşüncelerini aktararak, onların oy potansiyelinden yararlanmaya çalışmıştır.

Metaksas'ın kitapçıkta yer alan basın demeçlerinin Yunanca asıllarının Atina'da Metaksas'ın monarşist politikalarına destek veren İzmirli ve Triesteli muhacirlerin kurduğu ve yayınladığı gazete yayınlanmış olması da dikkate değerdir. Metaksas beyanatlarında yer alan düşüncelerini, özellikle kişisel görüşleri olarak ortaya koyar. Aldığı tutum, muhacir meselesinin partiler arası değil, milli bir mesele olduğu yolundadır. Beyanatlarında parti ismi vermemekle beraber, 1923 yılında Lozan müzakerelerini Yunanistan adına yürüten Elefteros Venizelos ve General Plastiras liderliğinde İhtilal hükümetinin politikalarını hedef alır. Muhacirlerin Venizelos ve iktidardaki ihtilal hükümeti tarafından kandırıldıklarını, haklarının savunulmadığını, hakları olan arazi ve malların bunlar tarafından hakkı olmayan yerli halka seçimler sırasında çeşitli vaatler dağıtıldığını, partizan bir politika izlendiğini savunur. Bunu yaparken mübadele, arazi ve iskân meselesinde muhacirlerin o günlerde duymak istediklerini üstüne basarak dile getirmeye özen gösterir.

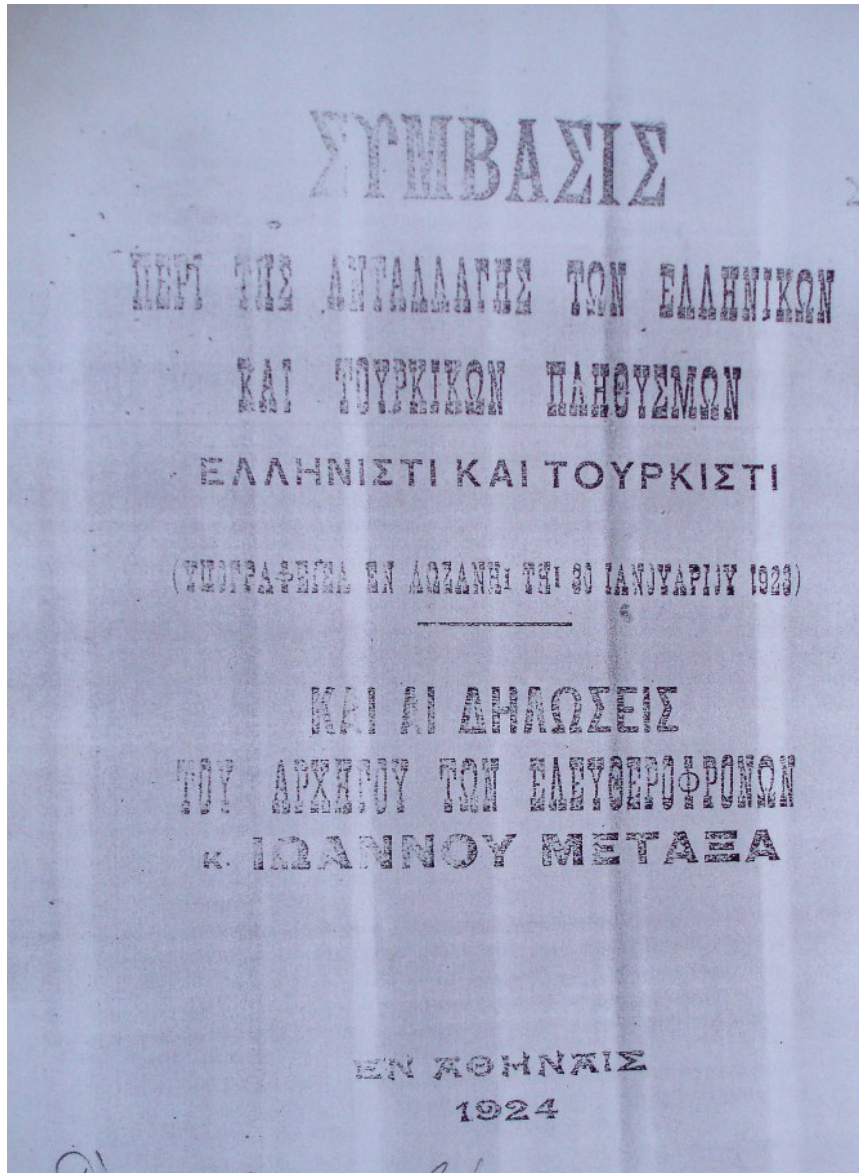
Kitapçık, ihtilal hükümetinin bulunduğu bir ortamda I. Dünya Savaşından beri Venizelos'un karşısında yer alan hatta Venizelist İhtilalci Plastiras hükümetini devirmek için planlanan bir darbe girişimine destek veren ve bu nedenle bir süre ülkesini terk etmek zorunda kalan muhalif bir kişiliğin görüşlerini rahatça ifade edebilmesi ve muhacir meselesini propaganda malzemesi olarak kullanabilmesi açısından ayrı bir öneme sahiptir. Ne yazık ki kitapçığın kaç tane basıldığını ve nerelerde dağıtıldığını tespit edemediğimizden, Turkofon muhacirler üzerinde ne kadar etkili olduğunu tahmin etmek oldukça güçtür. En azından bu türden propaganda kitapçıklarının veya el ilanlarının seçmen kitlesi üzerindeki etkisini tespiti imkân sağlayacak başka kaynak ve yayınlar yok denecek kadar azdır. Ancak Metaksas'ın partisinin 1926'dan 1935 yılına kadar yapılan seçimlerde aldığı oy oranları, bu tür propaganda malzemelerinin pek etkili olmadığını göstermektedir. Sonuçta muhacirler Küçük Asya Felaketinden Venizelos'u değil, Kral Konstantinos'u sorumlu tutmuştur ve monarşistlere oy vermemişlerdir.

KAYNAKLAR

- Balta, E. (2008). I. Karamanlıca Araştırmaları Uluslararası Kongresi Vesilesiyle Karamanlıca Kitapların Çılgınlıklarıyla Fısıltıları. *Toplumsal Tarih*, (177), 58-61.
- Balta, E. (1998). Karamanlıca Kitapların Dönemlere Göre İncelenmesi ve Konularına Göre Sınıflandırılması. *Müteferrika*, (13), 3-19.
- Clogg, R. (1992). *A Concise History of Greece*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Çelebi, E. (2006). Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesine Dair Oluşturulan Komisyonlardan Muhtelit Mübadele Komisyonu ve Faaliyetleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 107-120.
- Δρουλία Λ., & Κουτσοπάναγου Γ. (Επιμ.), *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Έθνους: 1784-1974*, Τόμ. Ι, Ινστιτούτο Ελληνικών Ερευνών, Αθήνα.
- Eckmann, J. (1950). Yunan Harfli Karamanlı İmlası Hakkında. *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, 27-31.
- Veremis, Th. (2004). 1922: Political Continuation and Realignment in the Greek State. In R. Hirschon, (Ed.), *Crossing the Aegean: An appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange between Greece and Turkey* (pp. 53-63). New York-Oxford, Berghahn Books.
- Kılıçarslan, M. (2003). Karamanlıca Bir Musiki Mecmuası. *Turkish Studies*, (8), 373-400.
- Koliopoulos, J., & Veremis, Th. (2010). *Modern Greece: A History since 1821*. Oxford, Wiley-Blackwell.
- Kontogiorgi, E. (2006). *Population Exchange in Greek Macedonia: The Rural Settlement of Refugees 1922-1930*. Oxford, Claredon Press.
- Καρράς, Ν. (2003). *Ο Ιωάννης Μεταξάς: Ιστορική-Πολιτική προσέγγιση*, Β' Έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Πέλαγος.
- Macar, E. (2006). İki Dünya Savaşı Arası Türkiye ve Yunanistan, *OBAM Çağdaş Türkiye Seminerleri*. 16 Aralık 2006, http://www.obarsiv.com/cagdas_turkiye_seminerleri_0607.html
- Μαυροκορδάτος, Γ.Θ. (2003). Οι Εθνικές Μειονότητες. In Χ. Χατζηιωσήφ. (Επιμ.). *Ιστορία της Ελλάδος του 20ού αιώνα*, τόμος Β2, Αθήνα, Βιβλιόραμα. s. 9-35.
- Πελαγίδης, Σ. (1989). Μετρά και Αντιμετρά μετά την Ελληνοτουρκική Σύμβαση της Ανταλλαγής, *Μακεδονικά*, 27^{ος} Τ. ΤΖ', Θεσσαλονίκη. s. 121-143.
- Σιφναίος, Π. (1964). *Ιωάννης Μεταξάς, Το Προσωπικό του Ημερολόγιο: 1921-1932*, Αθήνα, Ίκαρος.
- Σύμβασης Περί της Ανταλλαγής των Ελληνικών και Τουρκικών Πληθυσμών, Ελληνιστί και Τουρκιστί (Υπογραφέισα εν Αωζάννητη 30 Ιανουαρίου 1923), Και Δηλώσεις του Αρχηγού των Ελευθεροφρόνων κ. Ιωάννου Μεταξά*, Εν Αθήναις, 1924.

EKLER

EK I. Kitapçığın İlk Sayfası (Yunanca)

EK II. Metaksas'ın Beyanlatları (Karamanlıca)

